

Briuselis, 2022 m. gruodžio 13 d.
(OR. en)

15935/22

ELARG 106
COWEB 190
COEST 914

POSĖDŽIO REZULTATAI

nuo: Tarybos generalinio sekretoriato
kam: Delegacijoms

Dalykas: Plėtra bei stabilizacijos ir asociacijos procesas
– Tarybos išvados

Delegacijoms priede pateikiamos Tarybos išvados dėl plėtros bei stabilizacijos ir asociacijos proceso, kurias Taryba patvirtino 2022 m. gruodžio 13 d.

TARYBOS IŠVADOS DĖL PLĖTROS BEI STABILIZACIJOS
IR ASOCIACIJOS PROCESO

1. Taryba atkreipia deramą dėmesį į 2022 m. spalio 12 d. Komisijos komunikatą dėl ES plėtros politikos, kuriame pateikiamos ataskaitos dėl Juodkalnijos, Serbijos, Turkijos, Šiaurės Makedonijos, Albanijos, Bosnijos ir Hercegovinos ir Kosovo* ir pirmą kartą kalbama apie Ukrainą, Moldovos Respubliką (toliau – Moldova) ir Sakartvelą. Neišprovokuotas ir nepateisinamas Rusijos agresijos karas prieš Ukrainą ir nauja geopolitinė realybė išryškina didžiulę ES plėtros politikos, kaip tvirtos taikos, demokratijos, gerovės, saugumo ir stabilumo mūsų žemyne pagrindo ir strateginio prioriteto, svarbą.
2. Vadovaudamasi 2006 m. gruodžio 14–15 d. Europos Vadovų Tarybos patvirtintu atnaujintu konsensu dėl plėtros ir vėlesnėmis Tarybos išvadomis, Taryba dar kartą patvirtina savo įsipareigojimą dėl plėtros. Taryba ir toliau tikisi, kad partneriai prisiims atsakomybę ir pademonstruos savo įsipareigojimų ir politinės valios patikimumą, įgyvendindami būtinas reformas ir padarydami apčiuopiamą pažangą pagrindinių principų srityje. Siekiant įvykdyti narystės ES reikalavimus, labai svarbu užtikrinti tvirtus ir negrįžtamus pasiekimus teisinės valstybės, ekonomikos, demokratinių institucijų veikimo ir viešojo administravimo reformų srityse – tai yra ilgalaikė investicija į taiką, demokratiją, gerovę, saugumą ir stabilumą Europoje. Taryba pakartoja, kad pripažinti ir įsipareigoti puoselėti pagrindines ES vertybes ir europinę perspektyvą yra tvirtas strateginis pasirinkimas, itin svarbus visiems partneriams, siekiantiems narystės ES. Visiškas pozicijų suderinimas su ES bendra užsienio ir saugumo politika yra šio strateginio pasirinkimo dalis.

* Šis pavadinimas nekeičia pozicijų dėl statuso ir atitinka JT ST rezoliuciją 1244 (1999) bei Tarptautinio Teisingumo Teismo nuomonę dėl Kosovo nepriklausomybės deklaracijos.

3. Primindama Salonikų darbotvarę ir Sofijos, Zagrebo ir Brdo deklaracijas, Taryba pakartoja visapusišką ir nedviprasmišką ES įsipareigojimą Vakarų Balkanų narystės Europos Sąjungoje perspektyvos atžvilgiu. Vakarų Balkanų ir jų piliečių ateitis – Europos Sąjungoje. ES toliau stiprins ir intensyvins savo angažavimąsi visais lygmenimis, kad paremtų šio regiono politinę, ekonominę ir socialinę transformaciją, be kita ko, teikdama nuolatinę paramą, grindžiamą apčiuopiama pažanga įgyvendinant teisinės valstybės principą ir socialines bei ekonomines reformas, taip pat tuo, kaip partneriai laikosi ES vertybių, taisyklių ir standartų.

Atsižvelgdama į tai, Taryba tikisi, kad bus visapusiškai įgyvendinamas Vakarų Balkanų ekonomikos ir investicijų planas ir žalioji bei skaitmeninė darbotvarkės – abi šios priemonės yra svarbios siekiant panaikinti socialinį ir ekonominį atotrūkį, gerinti infrastruktūrą bei sujungiamumą ir remti regiono žaliąją ir skaitmeninę pertvarką, kartu didinant atsparumą ir energetinę nepriklausomybę. ES nuolat stiprino savo politinį angažavimąsi su Vakarų Balkanais, daugiausia dėmesio skirdama tokioms pagrindinėms bendro intereso sritims kaip migracija, teisingumas ir vidaus reikalai, ekonomika ir bendroji rinka, energetika, transportas ir skaitmeninė politika, sveikata, civilinė sauga, socialinė politika, švietimas, moksliniai tyrimai ir inovacijos, taip pat užsienio reikalai, saugumas ir gynyba.

Taryba ir toliau yra pasiryžusi plėsti šį vaisingą angažavimąsi, kaip neseniai parodė gruodžio 6 d. Tiranoje įvykęs ES ir Vakarų Balkanų aukščiausiojo lygio susitikimas ir Tiranos deklaracija, prie kurios prisijungė visi partneriai.

Turkija tebėra šalis kandidatė ir labai svarbi partnerė daugelyje bendro intereso sričių.

4. Taryba primena 2022 m. birželio 23 d. Europos Vadovų Tarybos sprendimo pripažinti Ukrainos ir Moldovos europinę perspektyvą ir suteikti joms šalies kandidatės statusą istorinę svarbą. Europos Vadovų Taryba taip pat pripažino Sakartvelo europinę perspektyvą ir patvirtino esanti pasirengusi suteikti jam šalies kandidatės statusą, kai tik bus įvykdyti Komisijos nuomonėje dėl jo paraiškos dėl narystės nurodyti prioritetai.

5. Ukrainos, Moldovos ir Sakartvelo bei jų piliečių ateitis – Europos Sąjungoje.
6. Taryba pripažįsta dideles pastangas, kurias **Ukraina** pastaraisiais mėnesiais pademonstravo siekdama tikslų, kuriais grindžiamas jos, kaip ES narystės siekiančios šalies kandidatės, statusas. Taryba palankiai vertina Ukrainos pastangas vykdyti reformas šiais sunkiais laikais ir skatina šalį toliau tai daryti bei įvykdyti Komisijos nuomonėje dėl Ukrainos paraiškos dėl narystės nurodytas sąlygas, kad būtų daroma pažanga siekiant būsimos narystės ES.

2022 m. rugsėjo mėn. įvykusiame 8-ajame ES ir Ukrainos asociacijos tarybos posėdyje buvo pripažinta, kad Ukraina iki šiol yra padariusi didelę pažangą vykdydama reformų procesą, buvo atkreiptas dėmesys į Ukrainos parengtą veiksmų planą dėl Komisijos nuomonėje nurodytų veiksmų įgyvendinimo ir pabrėžta visapusiško ir veiksmingo jo įgyvendinimo svarba.

Taryba prašo Komisijos parengti veiksmų gaires, kuriose būtų išdėstyti tolesni veiksmai siekiant palengvinti Ukrainos galimybes patekti į ES bendrąją rinką išnaudojant visą Asociacijos susitarimo ir išsamios ir visapusiškos laisvosios prekybos erdvės (IVLPE) su Ukraina potencialą.

7. Taryba pripažįsta dideles **Moldovos** pastangas siekiant užsibrėžtų tikslų, kuriais grindžiamas jos, kaip šalies kandidatės, statusas, ir skatina Moldovą toliau įgyvendinti savo reformų darbotvarkę bei įvykdyti Komisijos nuomonėje dėl Moldovos paraiškos dėl narystės nurodytas sąlygas, kad būtų daroma pažanga siekiant būsimos narystės ES. Taryba akcentuoja tolesnį ES sektorinio bendradarbiavimo su Moldova stiprinimą ir jos integraciją į ES vidaus rinką, remiantis intensyvesniu Moldovos ir ES išsamios ir visapusiškos laisvosios prekybos erdvės (IVLPE) įgyvendinimu. Taryba tikisi, kad kuo greičiau bus surengtas 7-asis ES ir Moldovos Respublikos asociacijos tarybos posėdis.

8. Taryba pripažįsta svarbius **Sakartvelo** veiksmus vykdant savo reformų procesą, kaip pabrėžta ir 2022 m. rugsėjo mėn. įvykusiame 7-ajame ES ir Sakartvelo asociacijos tarybos posėdyje. Taryba ragina Sakartvelą toliau vykdyti reformas ir visapusiškai atsižvelgti į Komisijos nuomonėje dėl Sakartvelo paraiškos dėl narystės išdėstytus prioritetus, kad jam būtų suteiktas šalies kandidatės statusas. Taryba akcentuoja tolesnį ES sektorinio bendradarbiavimo su Sakartvelu stiprinimą, remiantis intensyvesniu Sakartvelo ir ES išsamios ir visapusiškos laisvosios prekybos erdvės (IVLPE) įgyvendinimu.
9. Taryba primena, kad Komisijos buvo paprašyta reguliariai teikiamame plėtros dokumentų pakete 2023 m. pranešti Tarybai apie sąlygų, nurodytų Komisijos nuomonėse dėl atitinkamų paraiškų dėl narystės, įvykdymą. Nedarant poveikio šiam reguliariam visapusiškų pranešimų teikimui, Taryba atkreipia dėmesį į Komisijos ketinimą 2023 m. pavasarį pateikti atnaujintą informaciją.
10. Atsižvelgdama į ankstesnes Tarybos išvadas ir Kopenhagos politinius kriterijus bei stabilizacijos ir asociacijos procesą, kurie išlieka santykių su Vakarų Balkanais bendru pagrindu, Taryba dar kartą patvirtina, kad, laikantis 2006 m. atnaujinto konsensuso dėl plėtros, reikia taikyti sąžiningas ir griežtas sąlygas ir nuopelnų principą. Šiame kontekste Taryba pabrėžia, jog svarbu užtikrinti, kad ES galėtų tęsti ir stiprinti savo pačios vystymąsi, įskaitant jos gebėjimą integruoti naujas nares. Taryba palankiai vertina tai, kad peržiūrėta plėtros metodika jau taikoma keturioms besiderančioms šalims: Juodkalnijai, Serbijai, Albanijai ir Šiaurės Makedonijai – dėl to stojimo procesas labiau orientuojamas į pagrindines reformas, yra labiau nuspėjamas ir grindžiamas objektyviais kriterijais ir griežtomis pozityviomis bei negatyviomis sąlygomis, taip pat panaikinimo galimybe. Ji tikisi, kad bus išnagrinėtas visas jos potencialas, visų pirma laipsniškas įsitraukimas į atskiras ES politikos sritis, ES rinką ir ES programas, kartu užtikrinant vienodas sąlygas ir priklausomai nuo pažangos reformų prioritetų srityje.

11. Primindama 2022 m. birželio mėn. Europos Vadovų Tarybos išvadas, Taryba skatina tolesnę Europos Sąjungos ir partnerių laipsniškos integracijos pažangą jau paties plėtros proceso metu, pasiliekant galimybę nebetęsti proceso ir remiantis nuopelnais. Taryba palankiai vertina sektorines priemones, kurių šioje srityje jau imtasi, laikantis peržiūrėtos plėtros metodikos. Šiame kontekste Taryba atkreipia dėmesį į nustatytas esamas ir galimas integracijos priemones ir nori išnagrinėti pasiūlymus dėl tolesnio tokių priemonių įgyvendinimo, visų pirma abipusio intereso srityse.
12. Atkreipdama dėmesį į bendrą šiuo metu partnerių vykdomų reformų padėtį, Taryba pabrėžia, kad jie turi neatidėliodami daug dėmesio skirti **pagrindinėms reformoms**, kad būtų pašalinti tam tikri ilgalaikiai struktūriniai trūkumai teisinės valstybės, pagrindinių teisių, įskaitant saviraiškos laisvę ir žiniasklaidos laisvę, demokratinų institucijų stiprinimo ir viešojo administravimo reformos srityse, taip pat su ekonominiais kriterijais susiję struktūriniai trūkumai. Svarūs ir ilgalaikiai reformų įgyvendinimo rodikliai ir **konkretūs bei apčiuopiami rezultatai** šiose esminėse srityse tebėra itin svarbūs ir toliau daro įtaką bendrai stojimo derybų spartai.
13. Taryba pakartoja, kad **teisinė valstybė** yra viena iš pagrindinių vertybių, kuria grindžiama ES, vienas iš lemiamų demokratinės pertvarkos aspektų, kuris yra tiek plėtros proceso, tiek stabilizacijos ir asociacijos proceso pagrindas, ir pagrindinis kriterijus, pagal kurį vertinama pažanga siekiant narystės ES. Todėl labai svarbu, kad partnerių pažanga šioje srityje būtų tvirta, apčiuopiama ir negrižtama. Taryba palankiai vertina tai, kad kai kurie partneriai yra padarę pažangą šioje srityje, tačiau itin susirūpinusi atkreipia dėmesį į tai, kad nurodyti bendri trūkumai patvirtina, jog tai yra vienas iš pagrindinių iššūkių. Įtikimos pažangos stoka tebėra susijusi su tikros politinės valios stoka, teisminių institucijų funkcijų ir nepriklausomumo trūkumais, ir plačiai paplitusia korupcija bei organizuotu nusikalstamumu – visi šie pasikartojantys svarbūs rūpimi klausimai turi būti sprendžiami jiems teikiant didelį prioritetą. Laikantis peržiūrėtos metodikos, kovos su korupcija politika yra integruojama daug dėmesio skiriant atitinkamiems skyriams ir grupėms. Taryba ragina visus partnerius dėti daugiau pastangų, visų pirma viešųjų pirkimų srityje – vienoje iš labiausiai nuo korupcijos pažeidžiamų sričių.

14. Taryba su susirūpinimu pažymi, kad dauguma trūkumų, apie kuriuos panešta praėjusiais metais **pagrindinių teisių** apsaugos srityje, iš esmės tebėra aktualūs, o kai kuriais atvejais padėtis net pablogėjo. Nors politikos sistema, visų pirma kovos su diskriminacija ir smurtu dėl lyties srityse, palaiapsniui įgyvendinama, tebėra sisteminių spragų. Kad šie trūkumai būtų pašalinti, skubiai reikia patikimų, veiksmingų priemonių, įskaitant tinkamą įgyvendinimą. Taip pat turi būti praktikoje laikomasi galiojančių teisės aktų. Ypač didelį susirūpinimą kelia trūkumai, susiję su vaiko teisėmis ir mažumoms priklausančių asmenų, taip pat pažeidžiamose padėtyje esančių asmenų, pavyzdžiui, romų, asmenų su negalia, lesbiečių, gėjų, biseksualių, translyčių ir interseksualių (**LGBTI**) asmenų ir tautinėms mažumoms priklausančių asmenų, teisėmis ir nediskriminaciniu požiūriu į juos. Kalbant apie lyčių lygybę, Taryba pakartoja, kad būtina užtikrinti moterų ir mergaičių įgalėjimą, taip pat užtikrinti, kad jos visapusiškai naudotųsi pagrindinėmis teisėmis. Didelį susirūpinimą tebekelia padėtis, susijusi su pagrindiniais demokratinės visuomenės ramsčiais – **saviraiškos laisve, žiniasklaidos laisve ir pliuralizmu**, – nurodoma, kad padaryta pažanga yra nedidelė arba jos visai nepadaryta, o vienu atveju padėtis ir toliau smarkiai blogėjo. Turi būti ryžtingai tiriami grasinimai, bauginimas, išpuoliai prieš žiniasklaidą, žurnalistus ir kitus žiniasklaidos atstovus, ir su jais kovojama. Siekiant apsaugoti žiniasklaidos nepriklausomumą ir užkirsti kelią netinkamam savicenzūros kurstymui, taip pat reikia užtikrinti pliuralizmą, žiniasklaidos stebėsenos įstaigų nepriklausomumą ir žiniasklaidos finansavimo skaidrumą.
15. **Viešojo administravimo reforma** tebėra bendras svarbus uždavinys. Taryba palankiai vertina teigiamų reformų pavyzdžius, tokius kaip reformos skaitmeninių paslaugų teikimo srityje, bet pažymi, kad reikalingas depolitizavimas ir atskaitomybės bei profesionalumo didinimas visais lygmenimis: tai yra pagrindiniai lankstaus, veiksmingo ir atskaitingo valdymo ypatumai.

16. Tinkamas **demokratiųjų institucijų veikimas ir nepriklausomumas** – esminis gerai veikiančios demokratijos elementas ir viena iš pagrindinių stojimo į ES sąlygų – tebėra neatidėliotinai sprendinys daugeliui partnerių. Taryba su dideliu susirūpinimu pažymi, kad tikros politinės valios nebuvimas tebėra viena iš pagrindinių esminės pažangos stokos šioje srityje priežasčių. Didelė politinė poliarizacija ir partijų dialogo nebuvimas trukdo arba kenkia tinkamam demokratiųjų sistemų ir jų institucijų veikimui. Taryba pažymi, kad svarbūs ne tik įtraukėsi ir konstruktyvesni politiniai dialogai, bet ir nuostatos, kuriomis vadovaudamosi pilietinės visuomenės organizacijos galėtų laisvai veikti ir dalyvauti formuojant politiką įtraukiais ir prasmingais būdais. Taryba primena, kad pažanga šioje srityje taip pat yra susijusi su veiksminga pažanga kitose pagrindinėse srityse, visų pirma teisinės valstybės srityje.
17. Kalbant apie **ekonominius kriterijus**, Taryba palankiai vertina Komisijos analizę ir jai pritaria. Taryba pabrėžia, kad reikia paspartinti struktūrines reformas, kad būtų skatinamas tvarus atsigavimas, taip pat užtikrinti, kad būtų įvykdyti narystės ES ekonominiai kriterijai. Rusijai pradėjus agresijos karą prieš Ukrainą tapo dar svarbiau mažinti pažeidžiamumą išorės sukrėtimams ir didinti apsirūpinimo maistu ir energetinį saugumą. Aukštas skurdo lygis tebėra visų partnerių problema, o tai rodo, kad reikia gerinti socialinės apsaugos sistemų veiksmingumą ir tai, kaip naudojamos tikslinės socialinės išlaidos. ES pakartoja esanti įsipareigojusi toliau bendradarbiauti ir teikti pagalbą, visų pirma didinant Vakarų Balkanų partnerių atsparumą ir dalyvavimą taikant ES priemones, kad būtų sušvelnintas neigiamas Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą poveikis, visų pirma tokiose itin svarbiose srityse kaip apsirūpinimo maistu ir energetinis saugumas ir kibernetinės grėsmės. Itin svarbus yra Vakarų Balkanams skirtas ES energijos paramos priemonių rinkinys – jis padeda sušvelninti tiesiogines energetikos krizės pasekmes pažeidžiamiausiems, kartu darant pažangą energetikos pertvarkos ir energijos šaltinių įvairinimo srityse.
- ES toliau išlieka solidari su partneriais ir teikia paramą visų pirma tiems, kurie yra visiškai suderinę savo pozicijas su ES bendra užsienio ir saugumo politika.

18. Gerinant konkurencingumą, verslo aplinką ir gilinant regioninę ekonominę integraciją labai padidėtų partnerių ekonomikos augimas ir investicinis patrauklumas. Vakarų Balkanų partneriams yra itin svarbu baigti kurti **Vakarų Balkanų bendrą regioninę rinką**. Taryba pakartoja, kad siekiant ekonomikos atsigavimo ir vystymosi tebėra labai svarbios reformos kitose pagrindinėse srityse, o pastangos kovoti su korupcija, gerinti padėtį teisinės valstybės srityje, didinti skaidrumą ir stiprinti institucijas bei socialinį dialogą taip pat yra naudingos ekonomikai. Todėl Taryba pabrėžia, kad svarbu užtikrinti visišką visų investicijų, visų pirma susijusių su viešųjų pirkimų procedūromis, skaidrumą. Norint išnaudoti partnerių ekonominių potencialą, taip pat reikia toliau įgyvendinti ekonominių reformų programose ir kartu su ES valstybėmis narėmis priimtose politikos gairėse nustatytas reformas. Turėtų būti toliau dedamos pastangos užtikrinti fiskalinį stabilumą ir perkelti biudžetus į labiau į augimą orientuotas struktūras, be kita ko, skatinant esminę žaliąją ir skaitmeninę pertvarkas ir žmogiškojo kapitalo plėtrą.
19. **Žalioji darbotvarkė ir tvarus sujungiamumas** yra labai svarbūs tvariam ir perspektyviam ekonomikos atsigavimui, o tai bus naudinga tiek įmonėms, tiek plačiajai visuomenei. Taryba pakartoja, kad yra itin svarbu toliau kovoti su klimato kaita laikantis ES su klimatu susijusių užmojų, paspartinti teisės aktų derinimą su ES *acquis* ir stiprinti įgyvendinimą pereinant prie neutralaus poveikio klimatui, atsparios, tvarios, žiedinės ir efektyvaus išteklių naudojimo ekonomikos.
20. Taryba ragina partnerius visapusiškai įgyvendinti priemones, nurodytas 2022 m. gegužės 24 d. ES ekonominio ir finansinio dialogo su Vakarų Balkanais ir Turkija bendrose išvadose, remiantis savo atitinkamomis ekonominių reformų programomis. Taryba primena, kad ES didžia dalimi tebėra pati svarbiausia Vakarų Balkanų ir Turkijos ekonominė partnerė.

21. Esminiai plėtros proceso, taip pat stabilizacijos ir asociacijos proceso elementai tebėra **geri kaimyniniai santykiai ir regioninis bendradarbiavimas**. Taryba palankiai vertina padarytą pažangą ir pakartoja regioninio bendradarbiavimo svarbą. **Vakarų Balkanų bendros regioninės rinkos** – atviros, įtraukios ir grindžiamos ES taisyklėmis ir standartais – sukūrimas tebėra labai svarbus siekiant visapusiškai išnaudoti regiono ir Ekonomikos ir investicijų plano potencialą ir yra tarpinis žingsnis siekiant tolesnės integracijos į ES bendrąją rinką. Taryba palankiai vertina neseniai sudarytus susitarimus dėl judėjimo laisvės su tapatybės kortelėmis, dėl aukštojo mokslo kvalifikacijų pripažinimo ir dėl medicinos gydytojų, stomatologų ir architektų profesinių kvalifikacijų pripažinimo.
22. Toliau reikia ryžtingų pastangų, kad būtų skatinamas **susitaikymas ir stabilumas regione** – be kita ko, reikia, kad būtų nustatyti galutiniai praeities palikimo nulemtų partnerių dvišalių ginčų ir problemų sprendimai, atitinkantys tarptautinę teisę ir nusistovėjusius principus, įskaitant Susitarimą dėl teisių perėmimo klausimų, ir sprendimai dėl likusių dingusių asmenų atvejų bei karo nusikaltimų klausimų. Taryba pakartoja, kad nėra vietos genocido neigimui, provokacinei retorikai arba karo nusikaltėlių šlovinimui, kad ir kuri pusė tai skleistų. Turi būti vengiama pareiškimų ir veiksmų, turinčių neigiamą poveikį geriems kaimyniniams santykiams ir taikiam ginčų sprendimui. Esami dvišaliai susitarimai, įskaitant Šiaurės Makedonijos ir Graikijos Prespos susitarimą ir Šiaurės Makedonijos ir Bulgarijos draugystės, geros kaimynystės ir bendradarbiavimo sutartį, turi būti gera valia įgyvendinami.

23. Atsižvelgdama į naują geopolitinę tikrovę Rusijai pradėjus agresijos karą prieš Ukrainą, Taryba tvirtai pabrėžia, kad svarbu toliau stiprinti bendradarbiavimą užsienio politikos klausimais ir didinti Sąjungos lūkesčius, kad partneriai derintų savo pozicijas **su ES bendra užsienio ir saugumo politika** – tai yra vienas iš pagrindinių ES integracijos proceso aspektų ir ryškiai atspindi partnerio strateginį pasirinkimą ir vietą vertybių bendruomenėje. Tai ypač svarbu sprendžiant klausimus, susijusius su svarbiais bendrais interesais, pavyzdžiui, ribojamosiomis priemonėmis šioje kritinėje geopolitinėje sandūroje. Todėl Taryba palankiai vertina ir giria daugumą partnerių už jų tvirtą pozicijų derinimą, kartu ragina tuos, kurie to dar nepadarė, iš esmės pagerinti savo pozicijų derinimą, be kita ko, dėl ribojamųjų priemonių, ir vengti veiksmų, kurie prieštarauja jų nurodytam tikslui įstoti į ES. Itin svarbu užkirsti kelią ES ribojamųjų priemonių, priimtų reaguojant į Rusijos agresijos karą prieš Ukrainą, apėjimui.

Po Rusijos invazijos į Ukrainą **hibridinės grėsmės** tapo dar rimtesnės. Manipuliavimo informacija veikla, įskaitant dezinformaciją, siekiama padaryti žalą ES patikimumui, pakenkti visuomenės pasitikėjimui demokratinėmis institucijomis ir pagilinti poliarizaciją bei etninį susiskaidymą. Taryba primena apie savo stiprėjantį bendradarbiavimą su partneriais siekiant kovoti su hibridinėmis grėsmėmis, visų pirma kibernetinio atsparumo ir kibernetinio saugumo, įskaitant ypatingos svarbos infrastruktūros apsaugą ir apsirūpinimo maistu bei energetinį saugumą, srityse. ES toliau gilins šį bendradarbiavimą ir didins savo paramą partneriams. Šiomis aplinkybėmis **strateginė komunikacija** ir kova su manipuliavimu informacija išlieka itin svarbios. Taryba ragina visus partnerius teikti aiškią informaciją apie jų kelio siekiant narystės ES teikiamą naudą ir su juo susijusias pareigas, taip pat apie savo pačių įsipareigojimą gerbti ES vertybes ir vykdyti atitinkamas būtinas reformas.

24. Terorizmas, radikalizacija ir organizuotas nusikalstamumas ir toliau kelia didelių grėsmių saugumui ES ir visiems partneriams. Atsižvelgdama į ankstesnes Europos Vadovų Tarybos ir Tarybos išvadas, Taryba pakartoja, kad svarbu tęsti ir toliau stiprinti bendradarbiavimą **kovos su terorizmu** srityje, visų pirma kiek tai susiję su visų formų – religinio, etnonacionalistinio ar politinio pobūdžio – radikalizacijos prevencija ir kova su ja; šiose srityse reikia dėti daugiau pastangų. Atkreipdama dėmesį į tam tikrus teigiamus rezultatus, Taryba pažymi, kad **kovoju su organizuotu nusikalstamumu** reikia toliau dėti pastangas ir siekti patikimų rezultatų galutinių apkaltinamųjų nuosprendžių ir nusikalstamu būdu įgyto turto arešto bei konfiskavimo srityse. Taryba pabrėžia, kad visi partneriai turi imtis ryžtingų ir neatidėliotinių veiksmų kovos su nusikalstamumu ir **korupcijos** panaikinimo srityse, nes dėl bendro reikšmingų rezultatų trūkumo didėja padėties pablogėjimo rizika ir stiprėja nebaudžiamumo ir nelygybės jausmas. Visos priemonės, kurios galėtų pakenkti arba trukdyti suderinimui su ES *acquis* ir politika, be kita ko, su ES procedūromis ir priemonėmis, kuriomis siekiama užkirsti kelią pinigų plovimui ir terorizmo finansavimui, turėtų būti nedelsiant nutrauktos.
25. **Neteisėta migracija** išlieka vienu iš pagrindinių iššūkių, o kova su neteisėtu migrantų gabenimu ir prekyba žmonėmis tebėra svarbūs prioritetai. Ir toliau būtina nuolat bendradarbiauti ir koordinuoti veiksmus su partneriais Vakarų Balkanų maršrute, taip pat visapusiškai ir nediskriminuojant įgyvendinti ES ir Turkijos pareiškimą. Taryba giria Vakarų Balkanų partnerius už jų apskritai konstruktyvų bendradarbiavimą bei nuolatinės pastangas ir Turkiją už jos nuolatinės pastangas priimti didžiulį skaičių pabėgėlių. Taryba taip pat pabrėžia, jog labai svarbu, kad partneriai suderintų savo vizų politiką su ES vizų politika ir skubiai suderintų savo pozicijas su trečiųjų valstybių, kurių piliečiams taikomas reikalavimas turėti vizą, ES sąrašu.
26. Taryba primena nuolatinę svarią **ES finansinę paramą ir techninę pagalbą** plėtros procesui ir stabilizacijos ir asociacijos procesui, visų pirma taikant Pasirengimo narystei pagalbos priemonę (PNPP). Taryba pabrėžia esamų institucijų stiprinimo priemonių, tokių kaip porinės veiklos vykdymas ir TAIEX, svarbą teikiant tikslinę paramą visų partnerių viešojo administravimo institucijoms.

PLĖTRA

JUODKALNIJA

27. Taryba palankiai vertina iki šiol stojimo derybose padarytą bendrą pažangą – atidaryti visi 33 peržiūrėti skyriai, o 3 skyriai yra preliminariai uždaryti. Siekiant tolesnės pažangos stojimo derybose ir prieš pradėdant preliminariai uždarinėti kitus skyrius svarbiausias prioritetas lieka tas pats – **laikytis 23 ir 24 skyriuose nustatytų teisinės valstybės tarpinių kriterijų**. Derybų programoje nustatyta, kad pažanga, susijusi su šiais skyriais, yra itin svarbi ir ji toliau lems bendrą stojimo derybų tempą.

Tarybai susirūpinimą kelia politinis nestabilumas ir vyriausybės nestabilumas – dėl jo stojimo derybos sulėtėjo. Taryba yra susirūpinusi dėl Parlamento sprendimo iš dalies pakeisti Prezidento prerogatyvas priimant teisės aktus taikant skubos procedūrą ir pabrėžia, kad visi teisės aktai turi derėti su konstitucija. Taryba primygtinai ragina visus politinius veikėjus Juodkalnijoje pademonstruoti atsakomybę, įveikti poliarizaciją ir prašo jų susilaikyti nuo bet kokių veiksmų, dėl kurių institucinė krizė galėtų dar labiau pagilėti ir būtų pakenkta šalies demokratinėms institucijoms. Juodkalnijos politiniai suinteresuotieji subjektai turėtų siekti bendro sutarimo, kad būtų atkurtas demokratinė institucijų ir administravimo funkcionalumas, būtinas Juodkalnijos paskelbtam pagrindiniam tikslui – integracija į ES – pasiekti. Taryba toliau nurodytas reformas įvardija kaip svarbiausias ir skubiausias reformas, kurių Juodkalnija turi imtis.

28. Taryba primena, kad reikia skubiai atkurti pagrindinių teisminių institucijų veikimą ir patikimumą, visų pirma atliekant vis dar neatliktus paskyrimus į Konstitucinį Teismą, ir spręsti sąstingio įgyvendinant pagrindines teismų reformas klausimą. Turi būti stiprinamas pagrindinių institucijų, visų pirma teisminių institucijų, nepriklausomumas. Taryba pabrėžia, kad rinkimų reforma, vykdoma laikantis Demokratinė institucijų ir žmogaus teisių biuro (ODIHR) rekomendacijų, tebėra gyvybiškai svarbi siekiant stiprinti demokratinę sistemą. Taryba ragina Juodkalniją dėti daugiau pastangų, visų pirma tokiose itin svarbiose srityse kaip **saviraiškos ir žiniasklaidos laisvė**, taip pat **kova su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu**. Pripažindama padarytą pažangą, Taryba pabrėžia, kad reikia gerinti Juodkalnijos rezultatus tyrimų, baudžiamojo persekiojimo, galutinių apkaltinamųjų nuosprendžių ir nusikalstamu būdu įgyto turto arešto ir konfiskavimo srityse.

Be to, Taryba ragina Juodkalniją nedelsiant nutraukti visas schemas ar priemones, kurios galėtų pakenkti ar trukdyti suderinimui su ES *acquis* ir politika.

29. Kalbant apie **ekonomines reformas**, Taryba atkreipia dėmesį į tvirtą ekonomikos atsigavimą ir stabilų jos augimą, taip pat į plataus užmojo fiskalinių reformų programas, kuriomis siekiama remti atsigavimą po pandemijos, ir kitas priemones, mažinančias kylančių energijos ir maisto kainų našta namų ūkiams. Taryba ragina Juodkalniją įgyvendinti struktūrines reformas, mažinti valdžios sektoriaus skolą ir toliau dėti pastangas stiprinti fiskalinę valdymą ir skaidrumą.

30. Taryba palankiai vertina Juodkalnijos nuolatinį konstruktyvų įsipareigojimą toliau plėtoti **regioninį bendradarbiavimą** ir stiprinti **gerus kaimyninius santykius**.

31. Taryba labai geria Juodkalniją už nuoseklų bendradarbiavimą užsienio politikos klausimais ir visų pirma už tvirtą ir ilgalaikį visišką pozicijų suderinimą su **ES bendra užsienio ir saugumo politika**, įskaitant ES ribojamąsias priemones – tai aiškus ženklas, kad Juodkalnija yra strategiškai įsipareigojusi eiti ES keliu. Be to, ji palankiai vertina Juodkalnijos nuolatinį aktyvų dalyvavimą pagal **bendrą saugumo ir gynybos politiką** vykdomose ES misijose ir operacijose.

SERBIJA

32. Taryba palankiai vertina iki šiol stojimo derybose padarytą **bendrą pažangą** – atidaryti 22 derybų skyriai iš 35, o 2 skyriai yra preliminariai uždaryti. Tačiau reformos teisinės valstybės ir pagrindinių teisių srityje turi vėl įgauti pagreitį. Taryba ir toliau akcentuoja, kad pažanga šiose srityse, taip pat Serbijos santykių su Kosovu normalizavimo srityje, kaip nustatyta Derybų programoje, išlieka lemiamas veiksnys ir nuo jos priklausys bendras stojimo derybų tempas.
33. Taryba palankiai vertina tai, kad naujoji Serbijos vyriausybė patvirtino, jog integracija į ES yra jos strateginis tikslas, bet pabrėžia, kad reikia imtis veiksmų. Visų pirma Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą kontekste Taryba tikisi, kad Serbija parodys tvirtą įsipareigojimą ES ir palaikys mūsų bendrus principus ir vertybes. Taryba taip pat ragina Serbijos valdžios institucijas objektyviai ir nedviprasmiškai komunikuoti apie ES ir aktyviai įsitraukti į visų formų dezinformacijos ir užsienio vykdomo manipuliavimo informacija visuose žiniasklaidos kanaluose prevenciją ir kovą su šiais reiškiniais.
34. Taryba atkreipia dėmesį į Serbijos padarytą pažangą kai kuriose teisinės valstybės srityse, tačiau taip pat į apskritai nedidelę pažangą ir tebesitęsiantį vilkinimą keliose kitose srityse. Taryba ragina Serbiją parodyti politinę valią toliau spartinti reformų vykdymą ir pasiekti konkrečių ir apčiuopiamų rezultatų **svarbiausiose srityse**. Taryba toliau nurodytas reformas įvardija kaip svarbiausias ir skubiausias reformas, kurių Serbija turi imtis.
35. Serbija turėtų sutelkti dėmesį į tai, kad būtų įvykdyti tarpiniai 23 ir 24 skyrių kriterijai, be kita ko, įgyvendinant peržiūrėtus šiems skyriams skirtus veiksmų planus. Taryba palankiai vertina tai, kad buvo sėkmingai patvirtinti Konstitucijos pakeitimai, kuriais siekiama stiprinti teisminių institucijų nepriklausomumą, ir pabrėžia nuolatinio įgyvendinimo svarbą. Be to, reikia didinti teisminių institucijų nepriklausomumą ir bendrą veiksmingumą. Taryba pabrėžia, kad Serbija turi parodyti politinę valią ir didinti pastangas kovoti su korupcija. Serbija taip pat turi pasiekti apčiuopiamų rezultatų ir padaryti įtikinamą pažangą veiksmingų tyrimų, baudžiamojo persekiojimo ir galutinių apkaltinamųjų nuosprendžių, nusikalstamu būdu įgyto turto išaldymo ir konfiskavimo srityse, visų pirma kiek tai susiję su sunkių formų ir organizuoto nusikalstamumo bylomis.

36. Taryba ragina Serbiją prioriteto tvarka veiksmingai įgyvendinti žiniasklaidos strategijos veiksmų planą, laikantis žiniasklaidos strategijos tikslų turinio ir dvasios. Taryba pakartoja, kad yra labai susirūpinusi dėl nepakankamos pažangos gerinant bendrą **saviraiškos laisvės ir žiniasklaidos nepriklausomumo aplinką** – šie reiškiniai daro poveikį ir rinkėjų galimybėms priimti visapusiškai informacija pagrįstus sprendimus rinkimuose, ir ragina Serbiją skubiai spręsti šiuos didelį susirūpinimą keliančius klausimus.
37. Serbija turi toliau skirti ypatingą dėmesį tam, kad būtų visapusiškai gerbiamos **pagrindinės teisės**, įskaitant pažeidžiamiausių grupių apsaugą, taip pat nediskriminaciniam požiūriui į mažumoms priklausančius asmenis visoje Serbijoje. Vis dar reikia apčiuopiamos pažangos kalbant apie tautinėms mažumoms priklausančių asmenų galimybes veiksmingai naudotis savo teisėmis, visų pirma švietimo, mažumų kalbų vartojimo, prieigos prie žiniasklaidos priemonių ir religinių apeigų mažumų kalbomis srityse. Aktyviai vykdyti neapykantos nusikaltimų tyrimus ir priimti apkaltinamuosius nuosprendžius už juos tebėra vienas iš prioritetų. Taip pat reikia toliau gerinti padėtį pagarbos LGBTI asmenų teisėms, įskaitant jų teisę laisvai rinktis į susirinkimus ir saviraiškos laisvę, atžvilgiu, kaip rodo ir Serbijos institucijų reakcija į eitynes „2022 EuroPride“. Taryba palankiai vertina tai, kad renginys galiausiai įvyko ir kad per jį jokių didelių incidentų nebuvo.
38. Taryba pabrėžia, kad reikia užtikrinti tinkamą **demokratiinių institucijų veikimą**. Taryba pažymi, kad Serbija atsižvelgė į kai kurias ilgalaikes ESBO / ODIHR rekomendacijas prieš 2022 m. įvykusius prezidento ir išankstinius parlamento rinkimus, ir palankiai vertina tai, kad rinkimuose dalyvavo visos politinės jėgos. Taryba teigiamai vertina tai, kad kampanijos metu iš esmės buvo gerbiamos pagrindinės laisvės, tačiau atkreipia dėmesį į nevienodas sąlygas rinkimų dalyviams. Taryba ragina naująją Serbijos vyriausybę imtis skubių ir ryžtingų veiksmų, kad būtų įgyvendintos reformos, kurias dėl ilgo rinkimų proceso vėluojama įgyvendinti.

39. Taryba ir toliau akcentuoja, kad svarbu vykdyti prasmingą regioninį bendradarbiavimą nagrinėjant **karo nusikaltimų** bylas šalies viduje, iširti likusius dingusių asmenų atvejus ir visapusiškai bendradarbiauti su Tarptautiniu baudžiamųjų tribunolų likusių funkcijų mechanizmu, įskaitant visišką jų nutarimų ir sprendimų priėmimą ir įgyvendinimą skubos tvarka. Nei nuteisti karo nusikaltėliai, nei jų nusikaltimų šlovinimas ar neigimas neturėtų sulaukti nei paramos, nei viešo dėmesio.
40. Kalbant apie **ekonominės reformas**, Taryba teigiamai vertina nuolatinę pažangą, daromą kuriant veikiančią rinkos ekonomiką. Taryba ragina Serbiją intensyvuoti viešojo administravimo ir valstybės valdomų įmonių struktūrines reformas, ypatingą dėmesį skiriant energetikos sektoriaus valstybės valdomoms įmonėms. Taryba pripažįsta, kad Serbija išlaikė savo pasirengimo įvykdyti 3 grupės (Konkurencingumas ir integracinis augimas) skyriaus atidarymo kriterijus lygį ir toliau tęs jo vertinimą.
41. Taryba teigiamai vertina Serbijos paramą Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezoliucijoms, priimtoms reaguojant į Rusijos agresijos karą prieš Ukrainą, taip pat kitus susijusius veiksmus, tačiau labai apgailestauja dėl pablogėjusios padėties Serbijos pozicijų suderinimo su **ES bendra užsienio ir saugumo politika** srityje, visų pirma dėl neprisijungimo prie ES sankcijų Rusijai ir Baltarusijai, taip pat dėl jos užsienio politikos veiksmų, prieštaraujančių ES bendram požiūriui. Taryba pabrėžia, jog labai tikisi, kad Serbija įvykdys savo įsipareigojimą, prisiimtą Derybų programoje, ir skubiai prioritetine tvarka suderins savo pozicijas su ES bendros užsienio ir saugumo pozicijomis ir ribojamosiomis priemonėmis. Taryba palankiai vertina Serbijos nuolatinį aktyvų dalyvavimą bei indėlį pagal **bendrą saugumo ir gynybos politiką** vykdomose ES misijose ir operacijose.
42. Taryba pabrėžia, kad Serbija turi įvykdyti savo įsipareigojimą užtikrinti suderinimą su ES bendra vizų politika. Nors Taryba palankiai vertina teigiamus veiksmus, kurių Serbija ėmėsi vykdydama šį įsipareigojimą, Taryba vis tik pabrėžia, kad reikia toliau dėti pastangas šioje srityje, visų pirma kiek tai susiję su trečiosiomis valstybėmis, keliančiomis neteisėtos migracijos ar saugumo riziką ES.

43. Kalbant apie ES remiamą **dialogą**, Taryba palankiai vertina tai, kad dialogas buvo tęsiamas, ir teigiamai vertina vyriausiojo įgaliotinio ir ES specialiojo įgaliotinio Belgrado ir Prištinės dialogui ir kitiems Vakarų Balkanų regioniniams klausimams pastangas. Taryba tikisi, kad Serbija ES remiamame dialoge dalyvaus gera valia ir bus pasirengusi kompromisams, kad būtų nedelsiant pasiektas visapusiškas teisiškai privalomas susitarimas su Kosovu dėl santykių normalizavimo laikantis tarptautinės teisės ir ES *acquis*. Šiuo susitarimu turėtų būti sprendžiami visi neišspręsti klausimai ir prisidedama prie stabilumo regione. Tai labai svarbu, kad Serbija ir Kosovas galėtų pasistūmėti savuosiuose europinės integracijos keliuose. Taryba pakartoja, jog labai tikisi, kad bus visapusiškai laikomasi visų ankstesnių susitarimų ir jie bus nedelsiant įgyvendinti, o Šalys konstruktyviai bendradarbiaus siekdamos išspręsti visus savo dvišalius ginčus. Taryba ragina abi Šalis susilaikyti nuo vienašalių ir provokacinių veiksmų, kurie galėtų sukelti įtampą ir smurtą, taip pat nuo retorikos, kuri nėra palanki dialogui. Taryba primena abiem Šalims jų bendrą atsakomybę užtikrinti taiką ir stabilumą.
44. Taryba palankiai vertina tai, kad Serbija toliau laikosi savo įsipareigojimo keliose **regioninio bendradarbiavimo** iniciatyvose, ir ragina Serbiją toliau stiprinti **gerus kaimyninius santykius** ir prisidėti prie stabilumo ir susitaikymo su visais partneriais regione.

TURKIJA

45. 2021 m. birželio 24–25 d. Europos Vadovų Taryba pažymėjo, kad Europos Sąjunga yra strategiškai suinteresuota stabilia ir saugia aplinka rytinėje Viduržemio jūros regiono dalyje ir bendradarbiavimu grindžiamų, abipusiškai naudingų santykių su Turkija plėtojimu. Reikia išlaikyti deeskalavimą rytinėje Viduržemio jūros regiono dalyje. ES tebėra pasirengusi laipsniškai, proporcingai ir pasilikdama galimybę nebetęsti proceso bendradarbiauti su Turkija keliose bendro intereso srityse, jei bus laikomasi nustatytų sąlygų, išdėstytų 2021 m. kovo 25 d. Europos Vadovų Tarybos išvadose ir ankstesnėse Europos Vadovų Tarybos išvadose.

Atsižvelgdama į pastaruoju metu padidėjusią įtampą, Taryba primena, kad 2022 m. birželio 23–24 d. Europos Vadovų Taryba pareiškė didelį susirūpinimą dėl pasikartojančių Turkijos veiksmų ir pareiškimų, pridurdama, kad Turkija turi gerbti visų ES valstybių narių suverenitetą ir teritorinį vientisumą. Europos Vadovų Taryba, primindama ankstesnes savo išvadas ir 2021 m. kovo 25 d. pareiškimą, pareiškė, kad ji tikisi, jog Turkija visapusiškai laikysis tarptautinės teisės, deeskaluos įtampą vadovaudamasi regioninio stabilumo rytinėje Viduržemio jūros regiono dalyje interesais ir tvariai skatins gerus kaimyninius santykius.

46. Atsižvelgdama į visas atitinkamas Europos Vadovų Tarybos išvadas, Taryba ir toliau yra pasiryžusi palaikyti atvirą ir nuoširdų dialogą, reaguoti į bendrus iššūkius ir bendradarbiauti tokiose itin svarbiose bendro intereso srityse kaip migracija, kova su terorizmu, visuomenės sveikata, klimatas ir regioniniai klausimai. Taryba atkreipia dėmesį į tai, kad tęsiami ES ir Turkijos aukšto lygio dialogai keletu iš šių klausimų.

47. Taryba teigiamai vertina nuolatinės didžiulės Turkijos pastangas priimti beveik 4 milijonus pabėgėlių ir rūpintis jų poreikiais. Nuolatinė ES parama pabėgėliams ir priimančiosioms bendruomenėms buvo užtikrinama laiku. 2016 m. **ES ir Turkijos pareiškimas** ir toliau duoda rezultatų. Taryba primena, kad 2021 m. spalio 21–22 d. Europos Vadovų Taryba paragino Turkiją užtikrinti, kad ES ir Turkijos pareiškimas būtų visiškai ir nediskriminuojamai įgyvendintas, be kita ko, Kipro Respublikos atžvilgiu. Prioritetais išlieka veiksmingas sienų valdymas, neteisėto atvykimo prevencija ir grąžinimo atnaujinimas pagal tarptautinę ir ES teisę. Tebėra itin svarbu visapusiškai ir veiksmingai įgyvendinti ES ir Turkijos readmisijos susitarimą ir bendradarbiauti su visomis ES valstybėmis narėmis teisingumo ir vidaus reikalų srityje. Taryba pabrėžia, kad Turkija turi užtikrinti suderinimą su ES vizų politika.
48. Taryba pakartoja, kad yra labai susirūpinusi dėl tolesnio ir didelį nerimą keliančio padėties pablogėjimo **demokratijos, teisinės valstybės ir pagrindinių teisių srityse**.

Didelį susirūpinimą toliau kelia sistemingas teisminių institucijų nepriklausomumo trūkumas ir nederamas spaudimas joms, taip pat tebevykdomi apribojimai, sulaikymai, įkalinimai ir kitos priemonės, nukreiptos prieš žurnalistus, akademinės bendruomenės atstovus, politinių partijų narius, įskaitant parlamento narius, teisininkus, žmogaus teisių gynėjus, socialinių tinklų naudotojus ir kitus asmenis, kurie naudojami savo pagrindinėmis teisėmis ir laisvėmis. Tarybai susirūpinimą kelia tai, kad priimtas naujas Kovos su dezinformacija įstatymas galėtų dar labiau apriboti saviraiškos ir nepriklausomos žiniasklaidos laisvę Turkijoje.

Taryba pabrėžia, kad svarbu užtikrinti rinkimų proceso teisėtumą ir sąžiningumą, visų pirma atsižvelgiant į daugybės demokratiškai išrinktų savivaldybių merų sulaikymą, atleidimą ir pakeitimą ir į prieš opozicines partijas bei jų narius nukreiptus veiksmus.

Taryba pakartoja savo raginimą Turkijai skubiai iš esmės pakeisti neigiamas tendencijas visose šiose srityse ir patikimai pašalinti daugelį didelių trūkumų, nustatytų Komisijos ataskaitoje, laikantis Turkijos prisiimtų tarptautinių įsipareigojimų.

Turkija taip pat turėtų intensyviai bendradarbiauti su Europos Taryba ir jos atitinkamais organais bei institucijomis, laikytis jų pagrindinių rekomendacijų, visapusiškai įgyvendinti Europos žmogaus teisių konvenciją ir kitus tarptautinius žmogaus teisių dokumentus, kurių šalis Turkija yra, taip pat įvykdyti visus Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimus laikantis EŽTK 46 straipsnio. Tai, kad Turkija ir toliau nevykdo Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimų, kelia rimtų klausimų dėl Turkijos įsipareigojimų laikytis teisinės valstybės principo ir gerbti pagrindines teises, taip pat laikytis tarptautinių įsipareigojimų.

49. **Ekonominių reformų** klausimu Taryba pažymi, kad esama didelio susirūpinimo dėl šalies rinkos ekonomikos veikimo. Institucijų ir politikos koordinavimo trūkumai pakenkė valdžios institucijų veiksmų patikimumui ir veiksmingumui, dėl to labai padidėjo disbalansas – tai sukėlė finansų rinkų nestabilumą, padidino infliaciją, susilpnino lirą ir padidino skurdo lygį. Itin svarbus yra reguliavimo institucijų, ypač Centrinio Banko, nepriklausomumas.

Be to, Taryba primena, kad Turkija turi vykdyti savo pareigas, susijusias su **ES ir Turkijos muitų sąjungos** įgyvendinimu, užtikrindama jos veiksmingą taikymą visoms valstybėms narėms. Taryba apgailestauja dėl to, kad Turkija ir toliau dideliu mastu nukrypsta nuo savo pareigų pagal ES ir Turkijos muitų sąjungą vykdymo, ir primena, kad nedelsiant turėtų būti pašalintos su ja nesuderinamos kliūtys prekybai arba panašios kliūtys.

50. Taryba gerai vertina Turkiją už jos konstruktyvų vaidmenį palengvinant Ukrainos grūdų eksportą.
51. Tačiau Taryba labai apgailestauja, kad Turkija nėra prisijungusi prie ES sankcijų Rusijai. Taryba pabrėžia, jog labai tikisi, kad Turkija skubia prioritetine tvarka suderins savo pozicijas su **ES bendros užsienio ir saugumo politikos** pozicijomis ir ribojamosiomis priemonėmis. Taryba pabrėžia, kad yra itin svarbu užkirsti kelią ES ribojamųjų priemonių, priimtų reaguojant į Rusijos agresijos karą prieš Ukrainą, apėjimui. Šiuo atžvilgiu Taryba tikisi, kad Turkija visapusiškai laikysis tų ribojamųjų priemonių, visų pirma atsižvelgiant į laisvą gaminių, įskaitant dvejopo naudojimo prekes, judėjimą ES ir Turkijos muitų sąjungoje.

Taryba su dideliu susirūpinusi pažymi, kad Turkijos užsienio politika vis labiau kertasi su ES prioritetais pagal bendrą užsienio ir saugumo politiką, be kita ko, kiek tai susiję su Sirija, Libija ir operacija IRINI. Atsižvelgdama į bendrą ES ir Turkijos interesą užtikrinti taiką ir stabilumą regione, Taryba tikisi, kad Turkija ir visi subjektai teigiamai prisidės prie regioninių krizių sprendimo.

Taryba primena savo poziciją dėl valstybių narių įstojimo į tarptautines organizacijas.

52. Taryba ir toliau tikisi, kad Turkija vienareikšmiškai įsipareigos siekti **gerų santykių su kaimyninėmis šalimis**, laikytis tarptautinių susitarimų ir taikiai spręsti ginčus, prireikus kreipiantis į Tarptautinį Teisingumo Teismą.

Taryba, kaip nurodyta jos 2006 m. gruodžio 11 d., 2018 m. birželio 26 d. ir 2019 m. birželio 18 d. išvadose, ką vėliau patvirtino ir Europos Vadovų Taryba ir kas nurodyta 2005 m. rugsėjo 21 d. deklaracijoje, ragina Turkiją įgyvendinti pagal derybų programą prisiimtus įsipareigojimus, įskaitant įsipareigojimą visapusiškai ir nediskriminuojant įgyvendinti asociacijos susitarimo papildomą protokolą visų valstybių narių atžvilgiu. Taryba pakartoja, kad visų valstybių narių pripažinimas yra būtinas. Turkija turi nutraukti visus grasinimus ir veiksmus, kuriais kenkiama geriems kaimyniniams santykiams, normalizuoti savo santykius su Kipro Respublika ir gerbti visų ES valstybių narių suverenumą jų teritoriniuose vandenyse ir oro erdvėje, taip pat visas jų suverenas teises, įskaitant, *inter alia*, teisę žvalgyti ir naudoti gamtos išteklius, laikantis ES ir tarptautinės teisės, įskaitant Jungtinių Tautų jūrų teisės konvenciją.

53. Primindama ankstesnes Europos Vadovų Tarybos išvadas, ES ir toliau yra visiškai pasiryžusi siekti, kad **Kipro problema** būtų visapusiškai išspręsta. Ji primena, kad šiuo atžvilgiu tebėra itin svarbu, kad Turkija įsipareigotų ir padėtų ieškoti taikaus sprendimo, įskaitant jo išorės aspektus, JT sistemoje, remiantis dviejų bendruomenių, dviejų zonų federacija, kurioje būtų užtikrinta politinė lygybė, vadovaujantis visomis atitinkamomis JT ST rezoliucijomis ir laikantis principų, kuriais grindžiama ES, ir *acquis*. ES ir toliau atliks aktyvų vaidmenį remdama šį procesą. Taryba ragina Turkiją susilaikyti nuo veiksmų, kurie prieštarauja JT Saugumo Tarybos rezoliucijoms 541 ir 550.

Taryba smerkia Turkijos toliau vykdomus vienašališkus veiksmus **Varošos** atžvilgiu, kurie prieštarauja JT Saugumo Tarybos rezoliucijoms, ir primena Varošos statuso svarbą bei tai, kad reikia visapusiškai laikytis JT Saugumo Tarybos rezoliucijų, visų pirma rezoliucijų 550, 789 ir 1251. Taryba ragina nedelsiant nutraukti šiuos veiksmus, taip pat visus veiksmus dėl Varošos, kurių buvo imtasi nuo 2020 m. spalio mėn. Šiuo atžvilgiu Taryba primena 2021 m. birželio mėn. Europos Vadovų Tarybos išvadas.

54. Taryba apgailestaudama pažymi, kad Turkija ir toliau tolsta nuo Europos Sąjungos, ir primena ankstesnę savo išvadą, kurioje pažymėta, kad iš esmės todėl derybos dėl Turkijos įstojimo į ES ir sustojo, o galimybė atidaryti ar uždaryti tolesnius skyrius yra nesvarstyтина.

ŠIAURĖS MAKEDONIJA

55. Primindama 2022 m. liepos 18 d. Tarybos išvadas, Taryba palankiai vertina tai, kad 2022 m. liepos 19 d. buvo surengta pirmoji tarpvyriausybinė konferencija su Šiaurės Makedonija: taip aiškiai pripažįstama Šiaurės Makedonijos padaryta pažanga įgyvendinant ES reformų darbotvarkę ir siekiant apčiuopiamų ir tvarių rezultatų.
56. Taryba taip pat palankiai vertina tai, kad Komisija jau padarė pažangą ES *acquis* analitinio nagrinėjimo (**tikrinimo**) procese, ir laukia, kada šis procesas bus užbaigtas.
57. Po 2021 m. spalio mėn. įvykusių vietos rinkimų Taryba primena, kad reikia atlikti išsamią **rinkimų teisės aktų** peržiūrą ir kad svarbu, jog valdžios institucijos toliau įgyvendintų likusias ESBO / ODIHR ir Venecijos komisijos rekomendacijas.

58. Taryba palankiai vertina tai, kad padaryta tam tikra pažanga **pagrindinių principų** srityje, visų pirma **teisinės valstybės** srityje, įskaitant kovą su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu, tačiau reikia dėti daugiau pastangų. Taryba taip pat palankiai vertina vyriausybės įsipareigojimą tęsti ir paspartinti su ES susijusių reformų įgyvendinimą. Šių struktūrinių reformų tvarumo užtikrinimas yra ilgalaikis procesas – tam reikia nuolatinio vyriausybės ir opozicijos įsitraukimo. Šiuo atžvilgiu Taryba ragina visas parlamente esančias partijas toliau konstruktyviai bendradarbiauti ir siekti daugiapartinio konsensuso, daugiausia dėmesio skiriant tam, kad būtų imtasi konkrečių veiksmų derybų procese ir išlaikytas dabartinis reformų tempas. Taryba pabrėžia, kad reikia užtikrinti politikos formavimo skaidrumą, konsultacijų procesų įtraukumą ir veiksmingą komunikaciją apie derybų procesą.
59. **Teisminių institucijų** srityje Taryba palankiai vertina pažangą, padarytą nuosekliai įgyvendinant teismų reformos strategiją. Siekiant užtikrinti teismų sistemos nepriklausomumą, profesionalumą ir nešališkumą reikia dėti nuolatinės pastangas, remiantis jau padaryta pažanga. Taryba atkreipia dėmesį į nuolat dedamas pastangas kovoti su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu, be kita ko, aukšto lygio bylų atveju. Taryba akcentuoja poreikį užtikrinti, kad būtų sistemingai įgyvendinamas atnaujintas teismų reformos strategijos veiksmų planas ir aktyviau įgyvendinamos teisminių institucijų bei prokuratūros žmogiškųjų išteklių strategijos. Taryba pabrėžia, jog svarbu, kad atitinkamos institucijos atsižvelgtų į Valstybinės korupcijos prevencijos komisijos, kuri iniciatyviai tęsė savo darbą ir pradėjo kelias bylas, be kita ko, prieš aukšto lygio pareigūnus, rekomendacijas.
- Taryba ragina Šiaurės Makedoniją toliau dėti pastangas siekiant dar labiau stiprinti **pagrindines teises, žiniasklaidos laisvę ir saviraiškos laisvę.**
60. Taryba atkreipia dėmesį į tai, kad **viešojo administravimo reformos** srityje padaryta ribota pažanga. Svarbu ir toliau laikytis skaidrumo, nuopelnų ir teisingo atstovavimo principų.

61. Šalis įgyvendino visapusišką **žvalgybos ir saugumo tarnybų** reformą. Taryba pakartoja, kad reikia stiprinti žvalgybos tarnybų parlamentinės priežiūros pajėgumus.
62. Taryba palankiai vertina tai, kad Šiaurės Makedonija toliau atlieka aktyvų ir konstruktyvų vaidmenį valdant mišrius **migracijos** srautus, veiksmingai bendradarbiaudama su kaimyninėmis šalimis ir ES valstybėmis narėmis. Taryba pabrėžia, kad Šiaurės Makedonija turi įvykdyti savo įsipareigojimą užtikrinti suderinimą su ES bendra vizų politika.
- Taryba palankiai vertina tai, kad ES ir Šiaurės Makedonija pasirašė Susitarimą dėl Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūros (Frontex) statuso.
63. **Ekonominių reformų** klausimu Taryba ragina Šiaurės Makedoniją toliau dėti pastangas siekiant atitikti ES vidaus rinkos reikalavimus ir atlaikyti konkurencinį spaudimą ir rinkos jėgas Sąjungoje.
64. Taryba palankiai vertina tai, kad jau baigtas 2021 m. surašymas, ir atkreipia dėmesį į jo rezultatus.
65. Esminiai plėtros proceso, taip pat stabilizacijos ir asociacijos proceso elementai tebėra **geri kaimyniniai santykiai** ir **regioninis bendradarbiavimas**. Taryba primena, jog svarbu pasiekti apčiuopiamų rezultatų ir sąžiningai įgyvendinti dvišalius susitarimus, įskaitant Prespos susitarimą su Graikija ir Draugystės, geros kaimynystės ir bendradarbiavimo sutartį su Bulgarija.
66. Taryba labai gerai vertina Šiaurės Makedoniją už nuoseklų bendradarbiavimą užsienio politikos klausimais ir visų pirma už visišką jos pozicijų suderinimą su **ES bendra užsienio ir saugumo politika**, įskaitant ES ribojamąsias priemones – tai aiškus ženklas, kad Šiaurės Makedonija yra strategiškai pasiryžusi eiti ES keliu. Be to, ji palankiai vertina Šiaurės Makedonijos nuolatinį aktyvų dalyvavimą pagal **bendrą saugumo ir gynybos politiką** vykdomose ES misijose ir operacijose.

ALBANIJA

67. Taryba palankiai vertina tai, kad 2022 m. liepos 19 d. buvo surengta pirmoji tarpvyriausybinė konferencija su Albanija: taip aiškiai pripažįstama Albanijos padaryta pažanga įgyvendinant ES reformų darbotvarkę ir siekiant apčiuopiamų ir tvarių reformų rezultatų.
68. Taryba taip pat palankiai vertina tai, kad Komisija jau padarė pažangą ES *acquis* analitinio nagrinėjimo (**tikrinimo**) procese, ir laukia, kada šis procesas bus užbaigtas.
69. 2021 m. balandžio mėn. įvykus parlamento **rinkimams**, Taryba pabrėžia, kad svarbu, jog valdžios institucijos toliau spręstų klausimus, susijusius su likusių ESBO / ODIHR rekomendacijų įgyvendinimu. Taryba primena, kad įtraukus ir konstruktyvus politinis dialogas šalyje tebėra labai svarbus siekiant toliau spartinti reformų tempą. Taryba pabrėžia, kad reikia užtikrinti politikos formavimo skaidrumą, konsultacijų procesų įtraukumą ir veiksmingą komunikaciją apie derybų procesą.
70. Taryba palankiai vertina tai, kad Albanija padarė pažangą **pagrindinių principų** srityje, visų pirma **teisinės valstybės** srityje, konkrečiai – įgyvendindama visapusišką teismų reformą, kuri nuosekliai juda į priekį, ir sustiprindama kovą su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu. Speciali kovos su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu teismo struktūra priėmė keletą svarbių galutinių sprendimų dėl aukšto rango valstybės pareigūnų. Reikia intensyvinti pastangas, kad būtų pasiekta patikimų rezultatų kovoje su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu, be kita ko, ir aukštu lygiu. Itin svarbus tebėra galutinių teismo sprendimų įgyvendinimas. Turi būti toliau įgyvendinamas Finansinių veiksmų darbo grupės rekomendacijų įgyvendinimo veiksmų planas.

Taryba ragina Albaniją nenustatyti jokių schemų ar priemonių, pavyzdžiui, teisės aktų dėl mokestinės amnestijos, kurios galėtų kenkti arba trukdyti teisės aktų suderinimui su ES *acquis* ir politika, be kita ko, su ES procedūromis ar priemonėmis, kuriomis siekiama užkirsti kelią pinigų plovimui ir mokesčių slėpimui.

71. Taryba palankiai vertina tai, kad toliau buvo nuosekliai vykdomas **tikrinimo** procesas ir tai davė apčiuopiamų rezultatų. Taryba palankiai vertina platų partijų balsavimą dėl tikrinimo organų konstitucinių įgaliojimų pratęsimo ribotam laikui ir ragina valdžios institucijas užtikrinti, kad procesas būtų tinkamai užbaigtas per kuo trumpesnį laiką. Taryba palankiai vertina tai, kad atkurtos Aukščiausiojo Teismo ir Konstitucinio Teismo funkcijos.
72. **Pagrindinių teisių** klausimu Taryba ragina dėti daugiau pastangų siekiant įgyvendinti visapusišką žemės sektoriaus reformą ir skaidriai įtvirtinti nuosavybės teises, be kita ko, konsultuojantis su visais atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais, be kita ko, nagrinėjant dokumentų klastojimo bylas ir gerokai paspartinant registravimo ir kompensavimo procesą. Priėmus Gyventojų surašymo įstatymą, Taryba tikisi, kad surašymas bus sklandžiai vykdomas, užtikrinant visišką skaidrumą ir laikantis tarptautinių standartų. Taryba taip pat palankiai vertina tai, kad priimti antrinės teisės aktai dėl mažumų, ir toliau primygtinai ragina Albaniją skubiai priimti ir įgyvendinti likusius poįstatyminius teisės aktus, susijusius su 2017 m. nacionalinių mažumų apsaugos pagrindų įstatymu, laikantis Europos standartų ir įtraukiant visus atitinkamus suinteresuotuosius subjektus.
- Be to, Taryba toliau ragina Albaniją daryti apčiuopiamą pažangą **saviraiškos laisvės** srityje. Taryba pakartoja, jog svarbu užtikrinti, kad tuo atveju, jeigu parlamentas toliau svarstytų Žiniasklaidos įstatymą, pakeitimai atitiktų Venecijos komisijos rekomendacijas ir tarptautinius standartus.
73. Taryba atkreipia dėmesį į padarytą nedidelę pažangą **viešojo administravimo** reformos srityje ir ragina Albaniją toliau dėti ryžtingas pastangas šioje srityje. Reikia tobulinti veiksmų koordinavimą viešojo administravimo sektoriuje, visų pirma integruojant politikos planavimo bei biudžeto sudarymo procesus. Naujų agentūrų steigimas turi būti įtraukus procesas, o joms turėtų būti taikoma stabdžių ir atsvarų sistema.

74. Kalbant apie **migraciją**, Albanijos teisinė sistema iš esmės suderinta su ES *acquis*, tačiau ją reikia atnaujinti. 2021 m. bendras Albanijos piliečių pateiktų nepagrįstų prieglobsčio prašymų skaičius ES gerokai padidėjo. Albanijos valdžios institucijos turi atidžiai stebėti ir spręsti šią problemą. Taryba pabrėžia, kad Albanija turi įvykdyti savo įsipareigojimą užtikrinti suderinimą su **ES vizų politika**.
75. **Ekonominių reformų** klausimu Taryba ragina Albaniją toliau dėti pastangas siekiant atitikti ES vidaus rinkos reikalavimus ir atlaikyti konkurencinį spaudimą ir rinkos jėgas Sąjungoje.
76. Taryba palankiai vertina Albanijos nuolatinį konstruktyvų angažavimąsi plėtojant **regioninį bendradarbiavimą**. Taryba taip pat palankiai vertina tai, kad Albanija tęsė dialogą siekdama užtikrinti **gerus kaimyninius santykius** – jiems ir toliau teikiama didelė svarba.
77. Taryba labai gerai vertina Albaniją už jos nuoseklų bendradarbiavimą užsienio politikos klausimais ir visų pirma už visišką jos pozicijų suderinimą su **ES bendra užsienio ir saugumo politika**, įskaitant ES ribojamąsias priemones – tai aiškus ženklas, kad Albanija yra strategiškai pasiryžusi eiti ES keliu. Be to, ji palankiai vertina Albanijos nuolatinį aktyvų dalyvavimą pagal **bendrą saugumo ir gynybos politiką** vykdomose ES misijose ir operacijose. Taryba gerai vertina Albaniją už aktyvų jos, kaip nenuolatinės narės, dalyvavimą JT Saugumo Tarybos veikloje propaguojant ir ginant taisyklėmis grindžiamą tarptautinę tvarką.

STABILIZACIJOS IR ASOCIACIJOS PROCESAS

BOSNIJA IR HERCEGOVINA

78. Laikantis 2022 m. birželio 23–24 d. Europos Vadovų Tarybos išvadų ir atsižvelgiant į paskesnę 2022 m. spalio 12 d. Komisijos rekomendaciją, Taryba rekomenduoja suteikti Bosnijai ir Hercegovinai šalies kandidatės statusą su sąlyga, kad tai patvirtins Europos Vadovų Taryba, preziumuojant, kad bus imtasi Komisijos rekomendacijoje išdėstytų veiksmų teisinei valstybei, kovai su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu, migracijos valdymui ir pagrindinėms teisėms stiprinti. Taryba tikisi, kad šis sprendimas bus patvirtintas gruodžio mėn. Europos Vadovų Tarybos susitikime. Dabartiniame geopolitiniame kontekste Taryba pabrėžia, kad šalis turi daryti pažangą kelyje į ES, visų pirma įgyvendindama visus 14 pagrindinių prioritetų, nurodytų Komisijos nuomonėje dėl Bosnijos ir Hercegovinos paraiškos dėl narystės ES, kad būtų galima pradėti derybas dėl stojimo į ES; šiai nuomonei Taryba pritarė 2019 m. Taryba taip pat ragina visus Bosnijos ir Hercegovinos politinius lyderius skubiai įgyvendinti 2022 m. birželio 12 d. susitarime nustatytus įsipareigojimus ir, laikantis pagrindinių prioritetų, skubiai užbaigti konstitucinę ir rinkimų reformą.
79. Taryba palankiai vertina tai, kad 2022 m. spalio 2 d. Bosnijoje ir Hercegovinoje įvyko visuotiniai **rinkimai**. Remiantis ESBO Demokratinių institucijų ir žmogaus teisių biuro (ODIHR) rinkimų stebėjimo misijos preliminariais duomenimis ir išvadomis, rinkimai iš esmės buvo konkurenciniai ir gerai organizuoti, tačiau jų metu pastebėtas nepasitikėjimas viešosiomis institucijomis ir etninę nesantaiką kurstanti retorika. Užtikrinimas, kad rinkimai vyktų laikantis Europos standartų yra vienas iš pagrindinių Komisijos nuomonėje nustatytų prioritetų. ES tikisi, kad valstybės, subjektų ir kantonų lygmenimis greitai bus įsteigtos veikiančios teisėkūros institucijos ir sudarytos vyriausybės, kad būtų sutelktas dėmesys reformoms kelyje į ES.
80. Taryba taip pat pakartoja esanti tvirtai įsipareigojusi remti Bosnijos ir Hercegovinos, kaip vieningos, nedalomos ir suverenios šalies, ES perspektyvą.

81. Taryba primygtinai ragina visus Bosnijos ir Hercegovinos politinius subjektus susilaikyti nuo provokuojančios nesantaiką kurstančios retorikos bei veiksmų ir jų atsisakyti, be kita ko, nekvestionuoti šalies suvereniteto, vienybės ir teritorinio vientisumo, nebešlovinti nuteistų karo nusikaltėlių ir aktyviai skatinti susitaikymą.
82. Taryba su susirūpinimu atkreipia dėmesį į apskritai ribotą pažangą vykdančias **reformas**, tačiau palankiai vertina pastarojo meto veiksmus, įskaitant tai, kad priimti viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimai, priimta išsami viešųjų finansų valdymo visais valdžios lygmenimis strategija, paskirti keturi trūkstami Federacijos subjekto Konstitucinio teismo teisėjai, ratifikuoti keli susitarimai, be kita ko, dėl programų „Horizontas“ ir „Kūrybiška Europa“, taip pat Europos Sąjungos civilinės saugos mechanizmo, daroma pažanga bendradarbiavimo su Europolu praktinio įgyvendinimo srityje, taip pat priimta kovos su terorizmu strategija.
83. Kalbant apie Deitono taikos susitarime nustatytus institucinius mechanizmus, Bosnija ir Hercegovina turi vykdyti tolesnes konstitucines ir rinkimų reformas, kad užtikrintų visų piliečių lygybę ir nediskriminavimą, visų pirma įgyvendindama Europos Žmogaus Teisių Teismo (EŽTT) praktiką byloje Sejdić-Finci. Taryba pakartoja raginanti vykdyti įtraukų ribotų konstitucinių ir rinkimų reformų procesą vedant tikrą dialogą ir laikantis Europos standartų, kad iš rinkimų proceso būtų pašalinta visų formų nelygybė ir diskriminacija. Taryba pabrėžia, kad neturėtų būti imamasi jokių teisėkūros ar politinių veiksmų, dėl kurių EŽTT sprendimo byloje Sejdić-Finci ir susijusių sprendimų įgyvendinimas taptų problemiškesnis arba dar labiau padidėtų susiskaidymas.
84. Taryba, nors ir būdama susirūpinusi dėl pažangos stokos, toliau ragina Bosniją ir Hercegoviną dirbti ties reformomis, kuriomis siekiama tobulinti šalies teisėkūros ir institucinę sistemą, kad būtų laikomasi narystės ES reikalavimų, be kita ko, parengiant ir priimant nacionalinę ES *acquis* priėmimo programą.

85. Taryba palankiai vertina viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimus, tačiau pareiškia esanti susirūpinusi dėl to, kad nepadaryta tolesnės pažangos, susijusios su nuomonėje išdėstytais pagrindiniais prioritetais ir Ekspertų ataskaitos teisinės valstybės klausimais išvadamis. Taryba pabrėžia, kad valdžios institucijos turi stiprinti **teisinę valstybę** ir imtis ryžtingų veiksmų, kad sustiprintų korupcijos bei organizuoto nusikalstamumo prevenciją ir kovą su šiais reiškiniais. Šiuo tikslu Taryba primygtinai ragina Bosniją ir Hercegoviną priimti su sąžiningumu susijusius Įstatymo dėl Aukščiausiosios teismų ir prokuratūros tarybos pakeitimus ir su Europos standartais suderinti savo teisės aktus dėl interesų konfliktų. Taryba taip pat primena, kad Bosnija ir Hercegovina turi priimti naują įstatymą dėl Aukščiausios teismų ir prokuratūros tarybos ir įstatymą dėl Bosnijos ir Hercegovinos teismų. Turi būti visapusiškai laikomasi Konstitucinio teismo sprendimų.
86. Taryba palankiai vertina tai, kad iš esmės sukurta teisėkūros ir institucinė sistema **pagrindinių teisių** srityje, taip pat tai, kad priimti veiksmų planai dėl romų socialinės įtraukties ir dėl LGBTI asmenų teisių. Ji ragina Bosniją ir Hercegoviną gerokai intensyviau dėti pastangas vykdyti reformas žmogaus teisių, lyčių lygybės ir nediskriminavimo srityse, visų pirma sukuriant nacionalinį kankinimo ir netinkamo elgesio prevencijos mechanizmą.
87. Taryba apgailestauja, kad nepadaryta pažanga **saviraiškos laisvės, žiniasklaidos laisvės** bei žurnalistų saugumo srityje, ir primygtinai ragina Bosniją ir Hercegoviną užtikrinti tinkamus tolesnius teisinius veiksmus, susijusius su grasinimų žurnalistams bei žiniasklaidos darbuotojams ir smurto prieš juos atvejais.
88. Taryba tikisi, kad Bosnija ir Hercegovina imsis esminių veiksmų **viešojo administravimo reformos** srityje, užtikrindama, kad valstybės tarnyba būtų profesionali ir nepolitizuota, o visos šalies mastu būtų laikomasi suderinto požiūrio į politikos formavimą.
89. Taryba palankiai vertina teigiamus veiksmus, kurių imtasi **migracijos** valdymui ir koordinavimui, taip pat prieglobsčio sistemai gerinti, ir ragina Bosniją ir Hercegoviną ryžtingai tęsti darbą, kad būtų galima sėkmingai įveikti migracijos iššūkius. Šiame kontekste Taryba teigiamai vertina, kad Ministrų taryba priėmė pasiūlymą dėl teisės akto dėl sienų kontrolės ir ragina Bosniją ir Hercegoviną priimti strategiją ir veiksmų planą dėl migracijos, gerinti suderinimą su ES vizų politika, taip pat stiprinti sienų valdymą ir sudaryti su ES susitarimą dėl Frontex statuso.

90. Kalbant apie **ekonomines reformas**, Tarybai kelia susirūpinimą tai, kad šalis tebėra ankstyvame veikiančios rinkos ekonomikos kūrimo ir gebėjimo atlaikyti konkurencinį bei rinkos jėgų spaudimą ES etape. Taryba primena, jog reikia užtikrinti, kad būtų laikomasi Stabilizacijos ir asociacijos susitarimo (SAS) ir reguliariai rengiami SAS organų posėdžiai.
91. Taryba ragina Bosniją ir Hercegoviną toliau aktyviai vykdyti regioninį **bendradarbiavimą ir palaikyti gerus kaimyninius santykius**.
92. Taryba palankiai vertina tai, kad Bosnija ir Hercegovina labai pagerino savo pozicijų suderinimą su **ES bendra užsienio ir saugumo politika** – tai rodo jos ryžtą žengti ES keliu. Taryba ragina Bosniją ir Hercegoviną toliau didinti savo pozicijų suderinimo mastą ir užtikrinti visapusišką ribojamųjų priemonių įgyvendinimą.
93. Taryba palankiai vertina tai, kad pratęsti operacijos EUFOR ALTHEA įgaliojimai – šia operacija Bosnijos ir Hercegovinos valdžios institucijoms ir toliau padedama užtikrinti saugią ir patikimą aplinką visiems piliečiams.
94. Taryba pakartoja, kad svarbu tęsti tarptautinių subjektų bendradarbiavimą, ir pareiškia remianti vyriausiojo įgaliotinio ir jo biuro misiją įgyvendinant darbotvarę „5+2“.

KOSOVAS

95. Taryba palankiai vertina nuolatinį Kosovo ryžtą žengti europiniu keliu ir pakartoja, kad svarbu toliau įgyvendinti ES ir Kosovo **stabilizacijos ir asociacijos susitarimą** (SAS).
96. Taryba palankiai vertina tolesnę pažangą stiprinant demokratiją ir teisinę valstybę, bendrą teisingumo vykdymą, kovą su korupcija, kovą su terorizmu ir smurtinio ekstremizmo prevenciją. Ji ragina Kosovą toliau intensyvinti kovą su organizuotu nusikalstamumu. Teisminių institucijų srityje Taryba ragina Kosovą geriau įgyvendinti esamas priemones, skirtas teismų sistemos sąžiningumui, nepriklausomumui ir veiksmingumui apsaugoti, be kita ko, padaryti tinkamus teisės aktų pakeitimus, ir palankiai vertina vyriausybės įsipareigojimą laikytis Venecijos komisijos rekomendacijų ir bendradarbiauti su ES. Kosovas turėtų toliau vykdyti viešojo administravimo reformą, intensyvinti pastangas sukurti profesionalią, atskaitingą ir į piliečius orientuotą valstybės tarnybą, atitinkančią Europos ir tarptautinius standartus.
97. Taryba ragina Kosovą iki kitų rinkimų, kurie turėtų įvykti 2025 m., pašalinti pasikartojančius **rinkimų** proceso trūkumus ir įgyvendinti susijusias ES rinkimų stebėjimo misijų rekomendacijas. Šiame kontekste Taryba palankiai vertina tai, kad Asamblėja sudarė daugiapartinį *ad hoc* komitetą, kuriam pavestas su šiomis reformomis susijęs darbas. Taryba ragina visas politines partijas dirbti drauge, kad būtų toliau stiprinamas Asamblėjos teisėkūros vaidmuo, taip pat jos vykdomas priežiūros vaidmuo, ir teikti pirmenybę pagrindiniams teisės aktams, visų pirma dėl su ES susijusių reformų, kurių atveju turėtų būti siekiama daugelio partijų pritarimo.
98. Taryba palankiai vertina tai, kad Kosovas griežtai smerkia Rusijos agresijos karą prieš Ukrainą, taip pat palankiai vertina jo aiškia geopolitinę kryptį ir jo savanorišką prisijungimą prie ES ribojamųjų priemonių, visų pirma, taikomų Rusijai ir Baltarusijai, ir nuolatinį jų įgyvendinimą.

99. Taryba pažymi, kad Kosovo **ekonomika** labai atsigavo po pandemijos, tačiau 2022 m. jos augimo perspektyvos pablogėjo. Dabartiniai pasauliniai ekonominiai iššūkiai išryškina poreikį toliau spręsti ilgalaikes struktūrines problemas, visų pirma susijusias ne tik su energetiniu saugumu, bet ir su ekonomikos įvairinimo stoka, priklausomybe nuo išorės finansinių srautų ir plačiai paplitusia neformaliąja ekonomika, taip pat iššūkiais teisinės valstybės, įskaitant korupciją, srityje.
100. Taryba ragina Kosovą skubiai patvirtinti plataus užmojo į ateitį orientuotą energetikos strategiją ir padidinti atsinaujinančiųjų išteklių dalį energijos rūšių derinyje. Norint užtikrinti tiekimo saugumą, įvairinti šaltinius, gerinti energijos vidaus rinkos veikimą, plėtoti energetikos tinklus ir didinti energijos vartojimo efektyvumą, reikia nuolatinių pastangų.
101. Taryba remia **vizų režimo** liberalizavimą Kosovui ir pripažįsta šio liberalizavimo svarbą Kosovo piliečiams. Taryba tikisi, kad bus greitai ir sėkmingai užbaigtos derybos su Europos Parlamentu dėl būtinų Reglamento (ES) Nr. 2018/1806 pakeitimų.
102. Taryba ragina Kosovą dėti papildomų pastangų visapusiškai įgyvendinti **pagrindinių teisių** srities teisinę sistemą, laikantis Europos standartų, taip pat gerinti veiksmų koordinavimą ir priežiūrą. Reikia daugiau padaryti visų pirma siekiant užtikrinti visapusišką kultūros ir religinio paveldo apsaugą, ne daugumos bendruomenėms priklausančių asmenų, įskaitant romus ir aškalius, perkeltųjų asmenų ir LGBTI teisių apsaugą, taip pat užtikrinti lyčių lygybę praktikoje. Reikia toliau stiprinti esamus žmogaus teisių mechanizmus.

103. Kalbant apie ES remiamą **dialogą**, Taryba palankiai vertina tai, kad dialogas buvo tęsiamas, ir teigiamai vertina vyriausiojo įgaliotinio ir ES specialiojo įgaliotinio Belgrado ir Prištinės dialogui ir kitiems Vakarų Balkanų regioniniams klausimams pastangas. Taryba tikisi, kad Kosovas ES remiamame dialoge dalyvaus gera valia ir bus pasirengęs kompromisams, kad būtų nedelsiant pasiektas visapusiškas teisiškai privalomas susitarimas su Serbija dėl santykių normalizavimo laikantis tarptautinės teisės ir ES *acquis*. Šiuo susitarimu turėtų būti sprendžiami visi neišspręsti klausimai ir prisidedama prie stabilumo regione. Tai itin svarbu, kad Kosovas ir Serbija galėtų žengti pirmyn savaisiais europinės integracijos keliais. Taryba pakartoja, jog labai tikisi, kad bus visapusiškai laikomasi visų ankstesnių susitarimų ir jie bus nedelsiant įgyvendinti, o Šalys konstruktyviai bendradarbiaus siekdamos išspręsti visus savo dvišalius ginčus. Taryba ragina abi Šalis susilaikyti nuo vienašalių ir provokacinių veiksmų, kurie galėtų sukelti įtampą ir smurtą, taip pat nuo retorikos, kuri nėra palanki dialogui. Taryba primena abiem Šalims jų bendrą atsakomybę užtikrinti taiką ir stabilumą.
104. Taryba primena Kosovo specialiųjų bylų tyrimo skyriaus ir Specialiosios prokuratūros darbo svarbą ir savo paramą šiam darbui. Nuolatinis visapusiškas Kosovo bendradarbiavimas, kad šiems subjektams būtų sudarytos sąlygos įvykdyti savo įgaliojimus, yra svarbus Kosovo įsipareigojimo užtikrinti teisinę valstybę ir panaikinti nebaudžiamumą įrodymas.
105. Taryba ragina Kosovą parengti pereinamojo laikotarpio teisingumo strategiją, įskaitant visapusišką požiūrį į praeities klausimų sprendimą. Taryba atkreipia dėmesį į tai, kad reikia toliau daryti pažangą vidaus dialoge.
106. Taryba primena glaudaus Kosovo bendradarbiavimo su misija **EULEX**, taip pat kitais atitinkamais tarptautiniais subjektais, svarbą.
107. Taryba primena regioninio bendradarbiavimo bei **gerų kaimyninių santykių** svarbą ir ragina Kosovą aktyviai bei konstruktyviai dalyvauti **regioninio bendradarbiavimo** veikloje.